

службовою особою. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1 (13). С. 36–45.

5. Чернявський С.С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування: монографія. Київ: Хай-Тек, 2010. 624 с.

6. Ціпотан Ю.П. Особливості криміналістичної характеристики під час розслідування кримінальних правопорушень, вчинених суддями. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Випуск 83(3). 2024 . С. 300-305

7. Пчеліна О. В. Типові сліди злочинів у сфері службової діяльності. *Forum Prava*, 2017. (5). С. 342–348.

8. Таркан О.М. Методика розслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою органу поліції: дис. ... доктора філософії: 081 – право. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2021. 244 с.

9. Трепак В.М. Розкриття та розслідування хабарництва, вчинюваного суддями та подолання протидії засобами оперативно-розшукової діяльності: дис. ... канд. наук: спеціальність 12.00.09. Львів, 2011. 218 с.

Шарова-Айдасва Ольга Олександрівна,
аспірант відділу організації освітньо-наукової підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В ДОКУМЕНТУВАННІ ТА РОЗСЛІДУВАННІ

Сучасні завдання, котрі постали перед владою в умовах дії правового режиму воєнного стану, нерідко викликають обурення та критичні зауваження з боку окремих громадян. Це стосується як самих завдань, так і вироблених законодавчими і виконавчими органами механізмів їх реалізації. У соціальних мережах все частіше можна побачити відеозаписи, коли на працівників ТЦК та СП, а також працівників поліції, які виконують свої професійні обов'язки, здійснюються напади, а також вчиняється низка інших дій, спрямованих на перешкоджання виконанню цими суб'єктами їхніх професійних обов'язків і реалізації службових повноважень. Так, упродовж поточного року зберігається стала тенденція до збільшення фактів посягань на законні інтереси та права працівників правоохоронних органів. Наприклад,

упродовж 2023 р. обліковано 170 фактів учинення опору працівникам правоохоронних органів, а за період січень-вересень 2024 р. – 130, фактів втручання в діяльність працівників правоохоронних органів – 22 і 25 відповідно за вказані періоди, фактів скоєння погроз і насильства стосовно правоохоронців – 547 і 470 відповідно, знищення та пошкодження майна – 9 і 7 фактів, посягання на життя працівника правоохоронних органів, у тому числі військовослужбовців – 27 і 23 фактів, самовільного присвоєння владних повноважень – 71 та 41. Тобто суттєво кількість не відрізняється, хоча кожна друга цифра стосується не всього календарного року, а тільки трьох кварталів. На нашу думку, це вчоргове засвідчує потребу вдосконалення методичних рекомендацій щодо виявлення та розслідування злочинів проти працівників правоохоронних органів.

Процес документування та досудового розслідування злочинів, потерпілими від яких є працівники правоохоронних органів у зв'язку з їх професійною діяльністю, супроводжуються, як правило, різноманітними формами протидії, які допускаються як представниками сторони захисту та іншими заінтересованими суб'єктами. Так, у справі, що розглядалася Херсонським міським судом Херсонської області за фактом погрози насильством працівникові правоохоронного органу у зв'язку з виконанням цим працівником службових обов'язків, прокурор під час судових дебатів просив не враховувати покази допитаних під час судового розгляду свідків через те, що стосовно них порушено кримінальне провадження з попередньою кваліфікацією протиправних дій за ч. 1 ст. 384 КК України, тобто за завідомо неправдиві показання та просив визнати показання свідків зі сторони захисту як недопустимі докази [1].

Особливостями протидії досудовому розслідуванню є те, що вона може реалізовуватися на всіх стадіях здійснення кримінального провадження. Через це процес збирання доказів у злочинах досліджуваного нами виду, є складним, тому що окрім необхідності визначення комплексу заходів щодо встановлення та фіксації фактичних даних, їх практичної реалізації, слід вдаватися ще й до подолання протидії розслідуванню в цілому та доказуванню зокрема. З огляду на це вважаємо за потрібне наголосити на необхідності врахування комплексу обставин, що позначаються на ефективності досудового розслідування.

У контексті досліджуваних нами злочинів, це, зокрема: недосконалість кримінального процесуального законодавства; недостатнє обрання стосовно підозрюваних запобіжних заходів за

наявності ризиків, котрі можуть бути покладені в основу таких клопотань; посередницька діяльність адвокатського корпусу у реалізації окремих форм протидії розслідуванню злочинів досліджуваної групи; нехтування обов'язком відкриття кримінального провадження за фактом кожного протиправного діяння, учиненого стосовно працівників правоохоронних органів.

Щодо наукового забезпечення проблематики розслідування та доказування злочинів, учинених стосовно працівників правоохоронних органів, у зв'язку з їх службовою діяльністю, то тут слід констатувати про відсутність у розроблених криміналістичних методиках розслідування зазначених злочинів ефективних методів подолання протидії розслідуванню та судовому розгляду.

З огляду на завантаженість органів, які здійснюють правосуддя, слід наголосити на важливості ініціювання на стадії досудового розслідування угоди про визнання винуватості та роз'яснення потерпілому і підозрюваному можливості укладення угоди про примирення. У контексті угоди про примирення, з огляду на те, що вона може бути ухвалена в нетяжких злочинах, вважаємо, що вона може визначатися як апробований спосіб реституції, адже її зміст включає в себе: відомості про «розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, строк її відшкодування чи перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення, узгоджене покарання та згода сторін на його призначення або на призначення покарання та звільнення від його відбування з випробуванням, наслідки укладення та затвердження угоди, передбачені статтею 473 цього Кодексу, наслідки невиконання угоди» [2]. При цьому, з огляду на наявність у Кримінальному кодексі України статті, якою визначено підстави для притягнення особи до кримінальної відповідальності за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК України), то можемо констатувати про наявність реального законодавчого механізму, який забезпечує виконання угоди про примирення.

Ураховуючи те, що посягання на працівників правоохоронних органів нерідко висвітлюються у мережі Інтернет, актуалізоване завдання щодо забезпечення належної фіксації всіх матеріалів, котрі набули статусу цифрової інформації у спосіб, який би гарантував можливість їх подальшого використання в суді як доказів. Основні положення щодо того, як проводити цифрові розслідування з використанням відкритих джерел, детально

викладені в Протокол Берклі з ведення розслідувань з використанням відкритих цифрових даних («Протокол Берклі»). Протокол Берклі визначає професійні стандарти, яких слід дотримуватися під час ідентифікації, збиранні, збереженні, аналізі та подачі цифрової інформації з відкритих джерел у міжнародних кримінальних розслідуваннях і розслідуваннях, пов'язаних з порушенням прав людини [3]. Зауважимо, що всі отримані з мережі Інтернет матеріали підлягають ретельній верифікації, котрий включає процес перевірки інформації з відкритих джерел передбачає поєднання різних методів, таких як геолокація, хронолокація та аналіз метаданих і не обмежується застосуванням одного конкретного методу. Окрім цього верифікація зібраних або отриманих матеріалів полягає також у спростуванні таких фактів: чи не використано відредагований контент, чи має місце деконтекстуалізація, чи не було змінено метадані, чи не використовувався тут постановочний контент або контент, створений чи маніпульований штучним інтелектом. Це важливо ще й з огляду на те, що окремі матеріали органу досудового розслідування та суду можуть надаватися стороною захисту, яка в контексті відстоювання своєї правової позиції, інколи навіть не нехтує і використанням підроблених документів, повідомленням спотворених даних тощо.

Отже, працівники правоохоронних органів досить часто стають потерпілими від злочинів у зв'язку зі своєю професійною діяльністю. Це актуалізує завдання щодо забезпечення їх ефективного розслідування, котре нерідко ще й пов'язане з потребами подолання протидії розслідуванню. Вважаємо, що стрімка цифровізація, актуалізує завдання вдосконалення типових методів щодо перевірки й оцінки доказів у процесі розслідування. Це, зокрема, стосується цифрової інформації, яка вимагає дотримання низки стандартів як під час її виявлення, фіксації, так і дослідження й оцінки. Також сучасні тенденції документування та розслідування злочинів цієї групи полягають в активізації ефективних механізмів забезпечення реституції потерпілим, удосконалення та спрощення процедури їх судового розгляду.

Список використаних джерел

1. Вирок Херсонського міського суду Херсонської області від 24.10.2024, у справі №766/358/23. *Єдиний державний реєстр судових рішень*. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/122547796>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних (БД)

«Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

3. Оцінювання цифрових зображень з відкритих джерел: Посібник для суддів та дослідників фактів (2024), опублікований онлайн на сайті <https://www.trueproject.co.uk/osguide>.

Шевченко М.О., аспірант
кафедри криміналістики та
судової медицини
Національної академії
внутрішніх справ

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ, ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ТА ПРИСТРОЇВ ТА ВПЛИВ НА ПРОТИПРАВНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Незаконний обіг вогнепальної зброї, вибухових речовин та пристроїв у будь-якій країні несе серйозну загрозу суспільній безпеці. Крім того, на міжнародному рівні також все більше визнається загроза незаконного обігу зброї не тільки як внутрішня проблема кожної окремої держави, але і як суттєвий чинник впливу на транснаціональну організовану злочинність, включаючи такі її види, як незаконний обіг наркотиків, відмивання коштів, тероризм тощо. Вогнепальна зброя, вибухові речовини, бойові припаси становлять небезпеку для життя та здоров'я громадян. Особам без спеціального дозволу тримати при собі такі речі заборонено законодавством.

Зазначені предмети за своїми властивостями містять у собі потенційну та реальну можливість завдання суттєвої шкоди (непоправної шкоди) соціальним благам особи, суспільству, державі, суттєво впливають на інтенсивність та тяжкість вчинення інших кримінально-протиправних діянь. Крім того, важливим та недослідженим аспектом є те, що відповідно до примітки до ст. 45 КК України, викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем